

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2008. április 8.*

A C-337/05. sz. ügyben,

az EK 226. cikk alapján kötelezettségzegés megállapítása iránt a Bírósághoz 2005. szeptember 15-én

az **Európai Közösségek Bizottsága** (képviselik: D. Recchia és X. Lewis, meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxembourg)

felperesnek

az **Olasz Köztársaság** (képviseli: I. M. Braguglia, meghatalmazotti minőségben, segítője: G. Fiengo, avvocato dello Stato, kézbesítési cím: Luxembourg)

alperes ellen

benyújtott keresete tárgyában,

* Az eljárás nyelve: olasz.

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: V. Skouris elnök, P. Jann, A. Rosas, K. Lenaerts és G. Arestis tanácselnökök,
K. Schiemann, J. Makarczyk (előadó), P. Kūris, Juhász E., E. Levits és A. Ó Caoimh
bírák,

főtanácsnok: J. Mazák,
hivatalvezető: M. Ferreira főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2007. április 17-i tárgyalásra,

a főtanácsnok indítványának a 2007. július 10-i tárgyaláson történt meghallgatását
követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- ¹ Keresetével az Európai Közösségek Bizottsága annak megállapítását kéri a Bíróságtól, hogy az Olasz Köztársaság – mivel olyan, már régóta létező és mind a mai napig fenntartott gyakorlatot folytat, hogy az Agusta és Agusta Bell helikoptereknek az olasz állam több katonai és civil testülete igényeinek kielégítése céljából történő

beszerzésére irányuló közbeszerzési szerződéseket, bármiféle versenyeztetési eljárás nélkül, és különösen az 1997. október 13-i 97/52/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL L 328., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 3. kötet, 3. o.) módosított, az árubeszerzésre irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 1993. június 14-i 93/36/EGK tanácsi irányelvben (HL L 199., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 2. kötet, 110. o.; a továbbiakban: 93/36 irányelv), valamint korábban az 1980. július 22-i 80/767/EGK tanácsi irányelvvel (HL L 215., 1. o.) és az 1988. március 22-i 88/295/EGK tanácsi irányelvvel (HL L 127., 1. o.) módosított és kiegészített, az árubeszerzésre irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 1976. december 21-i 77/62/EGK tanácsi irányelvben (HL L 13., 1. o.; a továbbiakban: 77/62 irányelv) előírt eljárások figyelmen kívül hagyásával közvetlenül az Agusta SpA vállalkozásnak (a továbbiakban: Agusta) ítéli oda – nem teljesítette az ezen irányelvekből eredő kötelezettségeit.

Jogi háttér

- 2 Keresetével a Bizottság kötelezettségszegés megállapítását kéri a 93/36 irányelv alapján, és az annak hatálybalépését megelőző időszakra vonatkozóan a 77/62 irányelv alapján. Ezen irányelvek rendelkezéseinek hasonlósága miatt és az egyértelműség kedvéért célszerű csak a 93/36 irányelvre hivatkozni.
- 3 A 93/36 irányelv tizenkettedik preambulumbekkezdése értelmében:

„[...] a tárgyalásos eljárást kivételesnek kell tekinteni, ezért csak korlátozott számú esetben [helyesen: a kimerítően felsorolt esetekben] lehet alkalmazni”.

4 A 93/36 irányelv 1. cikke kimondja, hogy az irányelv alkalmazásában:

„a) árubeszerzésre irányuló közbeszerzési szerződés: olyan visszterhes szerződés, amely írásban jön létre az ajánlattevő (természetes vagy jogi személy) és a b) pontban meghatározott valamely ajánlatkérő között termékek megvételére, haszonbérletére, bérletére vagy lízingjére, vételi joggal vagy anélkül. Az ilyen termékek szállítása ezenfelül beállítást és üzembe helyezést is magában foglalhat;

b) ajánlatkérő: az állam, a területi vagy a települési önkormányzat, a közjogi intézmények, egy vagy több ilyen szerv, illetőleg közjogi intézmény által létrehozott társulás;

[...]

d) nyílt eljárás: az a nemzeti eljárás, amelynek során minden érdekelt szállító ajánlatot nyújthat be;

e) meghívásos eljárás: az a nemzeti eljárás, amelynek során csak az ajánlatkérő által felkért szállítók nyújthatnak be ajánlatot;

f) tárgyalásos eljárás: az a nemzeti eljárás, amelynek során az ajánlatkérők az általuk kiválasztott szállítókkal tárgyalnak, és közülük eggyel vagy többel tárgyalják meg a szerződési feltételeket.”

- 5 2. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében az említett irányelv nem alkalmazható:

„azokra az árubeszerzésre irányuló szerződésekre, amelyeket titkosnak nyilvánítottak, sem azokra, amelyeket az érintett tagállamokban hatályos törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezésekkel összhangban lévő különleges biztonsági intézkedések mellett kell teljesíteni, sem azokra, amelyek esetében a tagállam alapvető biztonsági érdekeinek védelme azt indokolja.”

- 6 Ugyanezen irányelv 3. cikke előírja:

„A 2. és a 4. cikk, valamint az 5. cikk (1) bekezdésének sérelme nélkül ez az irányelv minden olyan termékre kiterjed, amelyre az 1. cikk a) pontja vonatkozik, beleértve az ajánlatkérők által a védelem terén odaitélt szerződésekben foglalt termékeket is, kivéve azokat a termékeket, amelyekre az [EK 296]. cikk (1) bekezdésének b) pontjában foglaltakat kell alkalmazni.”

- 7 A 93/36 irányelv 5. cikke (1) bekezdése a) pontjának szövege a következő:

„a) A II., a III. és a IV. címet, valamint a 6. és a 7. cikket olyan árubeszerzésre irányuló közbeszerzési szerződésekre kell alkalmazni, amelyeket:

- i) az 1. cikk b) pontjában említett ajánlatkérők ítélték oda, beleértve az I. mellékletben felsorolt ajánlatkérők által a védelem terén, a II. melléklet hatálya alá

nem tartozó termékek tekintetében odaítélt szerződéseket, amennyiben az általános forgalmi adó (ÁFA) nélküli becsült érték legalább 200 000 SDR-nek megfelelő értékű [euró];

- ii) az I. mellékletben felsorolt ajánlatkérők ítélték oda, és amelyek ÁFA nélküli becsült értéke legalább 130 000 SDR-nek megfelelő értékű [euró]; a védelem terén működő ajánlatkérők esetében ezt a rendelkezést csak a II. melléklet hatálya alá tartozó termékeket érintő szerződésekre lehet alkalmazni.”

8 Ugyanezen irányelv 6. cikkének (1)–(3) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az árubeszerzésre irányuló közbeszerzési szerződések odaítélésekor az ajánlatkérő az 1. cikk d), e) és f) pontjában meghatározott eljárásokat alkalmazza a következő esetekben.

(2) Az ajánlatkérő árubeszerzésre irányuló szerződéseit tárgyalásos eljárás útján ítélteti oda a nyílt vagy meghívásos eljárásra beadott érvénytelen ajánlatok esetében, illetve a IV. címben foglaltakkal összhangban lévő nemzeti rendelkezések szerint elfogadhatatlan ajánlatok esetében, annyiban, amennyiben a szerződés eredeti feltételei lényegesen nem változnak meg. Az ajánlatkérő az említett esetekben hirdetményt tesz közzé, kivéve, ha az említett tárgyalásos eljárásba mindazokat a vállalkozásokat bevonja, amelyek teljesítik a 20–24. cikk feltételeit, és amelyek az előző nyílt vagy meghívásos eljárás során az ajánlattételi eljárás alaki követelményeinek megfelelően nyújtottak be ajánlatot.

(3) Az ajánlatkérő a következő esetekben tárgyalásos eljárással, hirdetmény előzetes közzététele nélkül ítélni oda árubeszerzésre irányuló szerződéseit:

[...]

c) ha az árubeszerzés tárgyát képező termékeket műszaki vagy művészi jellegük következtében [helyesen: sajátosságaik miatt], vagy a kizárólagos jogok védelmével kapcsolatos okból csak egy meghatározott szállító gyárthatja vagy szállíthatja le;

[...]

e) a korábbi nyertes ajánlattevő általi olyan kiegészítő szállítások esetén, amelyeknek célja vagy a szokásosan beszerzett áruk vagy felszerelések [helyesen: berendezések] részleges cseréje, vagy pedig a meglévő beszerzett áruk vagy felszerelések [helyesen: berendezések] bővítése, amennyiben az ajánlattevő személyének megváltozása miatt az ajánlatkérő arra kényszerülne, hogy olyan, eltérő műszaki tulajdonságokkal rendelkező anyagot [helyesen: felszerelést] szerezzen be, amely a működésben és a fenntartásban összeférhetetlenséget vagy aránytalan műszaki nehézségeket okozna. Az ilyen szerződések, illetve a megújítható szerződések tartama főszabályként nem haladhatja meg a három évet.”

9 A 93/36 irányelv 33. cikkének szövege a következő:

„A tagállamoknak a nemzeti jogba történő átültetésre és az alkalmazásra vonatkozó, az V. mellékletben megjelölt határidők tekintetében fennálló kötelezettségeit nem sértve, a 77/62/EGK irányelv [...] hatályát veszti.

A hatályon kívül helyezett irányelvre történő hivatkozásokat az ezen irányelvre történő hivatkozásoknak kell tekinteni és a VI. mellékletben megadott megfelelési táblázat szerint kell értelmezni.”

A pert megelőző eljárás

- 10 Mivel a Bizottságnak nem volt tudomása arról, hogy közösségi szintű közbeszerzési eljárást folytattak volna le az olasz állam különböző testületei igényeinek kielégítésére szánt helikopterek beszerzése érdekében, úgy tekintette, hogy ezen Agusta és Agusta Bell helikoptereket bármiféle közösségi szinten történt versenyeztetés nélkül közvetlenül vásárolták meg, megsértve ezzel a 77/62 és a 93/36 irányelv rendelkezéseit. Következésképpen a Bizottság 2003. október 17-én felszólító levelet küldött az Olasz Köztársaságnak, amelyben felhívta észrevételeinek az ezen levél kézhezvételétől számított 21 napos határidőn belül történő előterjesztésére.
- 11 Az olasz hatóságok 2003. december 9-én telefax útján válaszoltak e levélre.
- 12 Mivel úgy ítélte meg, hogy az olasz hatóságok nem szolgáltak elegendő érveléssel a felszólító levélben megfogalmazott észrevételek megcáfolásához, és mivel részükről egyéb tájékoztatás nem történt, a Bizottság 2004. február 5-én indokolással ellátott véleményt intézett az Olasz Köztársasághoz, amelyben két hónapos határidőt szabott arra, hogy a véleményben foglaltaknak eleget tegyen.

- 13 Az olasz hatóságok az említett indokolással ellátott véleményre három levélben választak 2004. április 5-én, május 13-án és 27-én.
- 14 Mivel az Olasz Köztársaság által az indokolással ellátott véleményre adott válaszban felhozott érveket nem tartotta elegendőnek, és mivel megállapította, hogy ez utóbbi semmilyen intézkedést nem tett annak érdekében, hogy az árubeszerzésekre irányuló közbeszerzési szerződések odaítélésével kapcsolatban kifogásolt gyakorlatot megszüntesse, a Bizottság a jelen kereset benyújtása mellett döntött.

A keresetről

Az elfogadhatóságról

A felek érvei

- 15 Az Olasz Köztársaság azt állítja, hogy a kereset elfogadhatatlan, mivel a pert megelőző eljárás során a Bizottság nem kifogásolta a katonai árubeszerzéseket. Kizárólag civil árubeszerzésekről volt szó. Következésképpen nincs megfelelés egyfelől a pert megelőző eljárás során tett kifogások, és másfelől a jelen keresetben megfogalmazott kifogások között.
- 16 Az Olasz Köztársaság szerint elfogadhatatlan továbbá a kereset azon része is, amely a Corpo forestale dello Stato (nemzeti erdészeti hatóság) igényeinek kielégítésére kötött árubeszerzési szerződésekre vonatkozik. A *ne bis in idem* elve sérülne ugyanis,

mivel a beszerzések ezen kategóriájával kapcsolatos kötelezettségszegést a Bíróság a C-525/03. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2005. október 27-én hozott ítéletében [EBHT 2005., I-9405. o.] már megvizsgálta és elbírálta.

- 17 Ezenkívül viszonylásában az Olasz Köztársaság arra hivatkozik, hogy a Bizottság által mind a felszólító levélben, mind az indoklással ellátott véleményben előadott tényállás homályos és pontatlan jellegére tekintettel a kereset nem felel meg az ítélezési gyakorlat által előírt koherencia és pontosság követelményeinek, ami súlyosan sértette e tagállam védelemhez való jogát.
- 18 A Bizottság ezzel szemben azt hozza fel, hogy a pert megelőző eljárás sosem érintette a katonai árubeszerzéseket, hanem olyan civil árubeszerzésekre vonatkozott, amelyek többek között az olasz állam egyes katonai testületei igényeinek kielégítésére szolgáltak. Azt is hangsúlyozza, hogy a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítélethez vezető eljárás tárgya a jelen kereset tárgyától eltérő volt.

A Bíróság álláspontja

- 19 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a pert megelőző eljárásnak az a célja, hogy alkalmat biztosítson az illető tagállam számára egyrészt a közösségi jogból eredő kötelezettségei teljesítésére, másrészt pedig a Bizottság által megfogalmazott kifogások ellen védekezésül felhozott jogalapok hatékony érvényesítésére (lásd különösen a C-152/98. sz., Bizottság kontra Hollandia ügyben 2001. május 10-én hozott ítélet [EBHT 2001., I-3463. o.] 23. pontját; a C-439/99. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2002. január 15-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-305. o.] 10. pontját és a C-185/00. sz., Bizottság kontra Finnország ügyben 2003. november 27-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-14189. o.] 79. pontját).

- 20 Ezen eljárás szabályszerűsége tehát az EK-Szerződés által megkívánt lényeges biztosíték a kérdéses tagállam jogai védelmének biztosítására. Csak e biztosíték tiszteletben tartása esetén teszi lehetővé a Bíróság számára az előtte folyamatban lévő kontradiktórius eljárás annak megítélését, ténylegesen megszegte-e az állam azokat a kötelezettségeit, amelyekről a Bizottság ezt állítja (lásd különösen a C-145/01. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2003. június 5-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-5581. o.] 17. pontját).
- 21 Ezen ítélkezési gyakorlat fényében kell megvizsgálni, hogy a Bizottság a pert megelőző eljárás során tiszteletben tartotta-e az Olasz Köztársaság védelemhez való jogát.
- 22 Először is, a pert megelőző eljárás során és a Bíróság előtt megfogalmazott kifogások megfélemlésének hiányát illetően elegendő megállapítani azt, hogy az indokolással ellátott vélemény és a keresetlevél, amelyeket szinte azonos szavakkal fogalmaztak meg, ugyanazonokon a kifogásokon alapulnak. Ennélfogva az Olasz Köztársaság azon érve, amely annak bizonyítására irányul, hogy a pert megelőző eljárás során emelt kifogások nem felelnek meg az ezen keresetben foglalt kifogásoknak, nem helytálló.
- 23 Másodszor a pert megelőző eljárás keretében az Olasz Köztársasággal szemben emelt kifogások megfogalmazása egyértelműségének és pontosságának állítólagos hiányát illetően emlékeztetni kell arra, hogy bár az EK 226. cikk szerinti indokolással ellátott véleménynek tartalmaznia kell azon okok összefüggő és részletes bemutatását, amelyek miatt a Bizottság arra az álláspontra jutott, hogy az érdekelt tagállam megsértette a Szerződésből eredő valamely kötelezettségét, a felszólító levéltől nem várható olyan szigorú pontosság, mint az indokolással ellátott véleménytől, mivel az szükségképpen csak a kifogások első tömör összefoglalását tartalmazhatja (lásd különösen a 274/83. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 1985. március 28-án hozott ítélet [EBHT 1985., 1077. o.] 21. pontját; a C-279/94. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 1997. szeptember 16-án hozott ítélet [EBHT 1997., I-4743. o.] 15. pontját és a C-221/04. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2006. május 18-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-4515. o.] 36. pontját).

- 24 Jelen esetben a Bizottságnak a pert megelőző eljárás során tett állításai kellően egyértelműek voltak ahhoz, hogy az Olasz Köztársaság a védelemhez szükséges érvekre hivatkozzon, amint azt az eljárás ezen szakaszának menete is alátámasztja.
- 25 Harmadszor a *ne bis in idem* elvének állítólagos megsértését illetően meg kell jegyezni, hogy a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben 2005. október 27-én hozott ítélet olyan ügyben született, amelynek tárgya teljesen más volt, mivel ott a Bizottság keresete az olasz minisztertanács elnökének azon végzése ellen irányult, amelyben az árubeszerzésre irányuló közbeszerzési szerződésekre vonatkozó közösségi irányelvektől eltérve lehetővé tették a tárgyalásos eljárás alkalmazását, amely keresetet elfogadhatatlannak nyilvánítottak, mivel az említett végzés az indokolással ellátott véleményben meghatározott határidő lejárta előtt hatályát veszítette. Márpedig a jelen kereset tárgya nem a fent említett végzés jogszerűségének felülvizsgálata, hanem az olasz állam azon régi gyakorlatára vonatkozik, amely szerint az Agusta és Agusta Bell helikopterek beszerzésére irányuló szerződéseket közvetlenül ítélik oda bármiféle közösségi szintű versenyeztetési eljárás nélkül.
- 26 Következésképpen az Olasz Köztársaság által emelt elfogadhatatlansági kifogást el kell utasítani.

Az ügy érdeméről

A felek érvei

- 27 Keresete alátámasztására a Bizottság arra hivatkozik, hogy megállapította, hogy általános gyakorlat az olasz állam különböző katonai és civil testületei igényeinek kielégítése céljából az Agusta és Agusta Bell helikopterek beszerzésére irányuló szerződések közvetlen odaítélése.

- 28 A Bizottság több 2000 és 2003 között a Corpo dei Vigili del Fuocoval (tűzoltó testületek), a Carabinierivel (határőrök), a Corpo forestale dello Statoval, a Guardia Costierával (parti őrség), a Guardia di Finanzával (vámhivatal), a Polizia di Statoval (nemzeti rendőrség), valamint a minisztertanács elnökségének polgári védelmi egységével megkötött szerződésre hivatkozik. A 2000 előtti időszakot illetően az olasz hatóságok elismerték, hogy bármiféle versenyztetési eljárás nélkül Agusta és Agusta Bell helikoptereket vásároltak. A Bizottság végül hangsúlyozza, hogy az érintett állami testületek flottái kizárólag ilyen helikopterekből állnak, amelyekből egyet sem közösségi szintű versenyztetési eljárás eredményeképpen vásároltak.
- 29 Mivel e szerződések megfelelnek a 93/36 irányelvben meghatározott feltételeknek, a Bizottság megítélése szerint ezen irányelv 6. cikkének megfelelően nyílt vagy meghívásos eljárást kellett volna lefolytatni, nem tárgyalásos eljárást.
- 30 Az Olasz Köztársaság mindenekelőtt azzal érvel, hogy az olasz állam katonai testületeinek árubeszerzései az EK 296. cikk és a 93/36 irányelv 2. cikke (1) bekezdése b) pontjának hatálya alá tartoznak. E tagállam szerint ugyanis e rendelkezések alkalmazandók, mivel a szóban forgó helikopterek „kettős felhasználású áruk”, azaz mind civil, mind katonai célokra használhatók.
- 31 Az említett tagállam ezt követően arra hivatkozik, hogy a helikopterek műszaki sajátosságai és a szóban forgó árubeszerzések kiegészítő jellege miatt a 93/36 irányelv 6. cikke (3) bekezdésének c) és e) pontja értelmében tárgyalásos eljárást alkalmazhatott.

32 Általánosságban hangsúlyozza, hogy gyakorlata nem különbözik a helikoptereket gyártó tagállamok többségében alkalmazott gyakorlattól.

33 Az Olasz Köztársaság végül azzal érvel, hogy a 90-es évek végéig az olasz államnak az Agustával fennálló kapcsolata „in-house” jellegűnek értékelhető a C-107/98. sz. Teckal-ügyben 1999. november 18-án hozott ítélet [EBHT 1999., I-8121. o.] értelmében.

A Bíróság álláspontja

34 Először is meg kell állapítani, hogy a felek között nem vitatott, hogy a szóban forgó szerződések értéke meghaladja a 93/36 irányelv 5. cikke (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott értékhatárt, aminek következtében annak hatálya alá tartozhatnak.

35 Meg kell jegyezni azt is, hogy a helikopterek vásárlásáról szóló szerződésekkel kapcsolatos, az Olasz Köztársaság ellenkérelméhez csatolt iratok megerősítik a Bizottság azon álláspontját, miszerint az említett helikopterek tárgyalásos eljárás alkalmazásával történő megvásárlása állandó és régóta alkalmazott gyakorlat volt.

– Az olasz állam és az Agusta közötti „in-house” kapcsolatról

36 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata alapján a közbeszerzési irányelvek szerint két feltétel teljesülése esetén az ajánlati felhívás még akkor sem kötelező, ha a szerződő

fél az ajánlatkérőtől jogilag elkülönült személy. Egyrészt az ajánlatkérő közjogi hatóságnak az illető elkülönült jogalany felett hasonló ellenőrzést kell gyakorolnia, mint a saját szervei felett, másrészt e jogalanynak a tevékenysége lényeges részét az őt fenntartó közjogi hatóságok részére kell végeznie (lásd a fent hivatkozott Teckal-ügyben hozott ítélet 50. pontját; a C-26/03. sz., Stadt Halle és RPL Lochau ügyben 2005. január 11-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-1. o.] 49. pontját; a C-84/03. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2005. január 13-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-139. o.] 38. pontját; a C-29/04. sz., Bizottság kontra Ausztria ügyben 2005. november 10-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-9705. o.] 34. pontját; a C-340/04. sz., Carbotermo és Consorzio Alisei ügyben 2006. május 11-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-4137. o.] 33. pontját, valamint a C-295/05. sz. Asemfo-ügyben 2007. április 19-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-2999. o.] 55. pontját).

37 Ennélfogva meg kell vizsgálni, hogy az előző pontban említett ítélkezési gyakorlat által megkívánt két feltétel az Augusta tekintetében teljesül-e.

38 A közjogi hatóság ellenőrzési jogkörére vonatkozó első feltételt illetően emlékeztetni kell arra, hogy egy magánvállalkozás – akár kisebbségi – részesedése olyan társaság tőkéjében, amelyben a kérdéses ajánlatkérő szintén részesedéssel rendelkezik, mindenképpen kizárja azt, hogy az ajánlatkérő a saját szervei felett gyakorolt ellenőrzéssel megegyező módon ellenőrizhesse ezt a társaságot (lásd a fent hivatkozott Stadt Halle és RPL Rochau ügyben hozott ítélet 49. pontját).

39 E tekintetben, amint azt az ellenkérelemhez csatolt, az olasz államnak az EFIM-ben (Ente Partecipazioni e Finanziamento Industrie Manifatturiere), a Finmeccanicában és az Agustában fennálló részesedéseiről szóló tanulmány igazolja, ez utóbbi, amely alapítása óta magánjogi társaság, 1974 óta mindig vegyes gazdasági társaság volt, azaz olyan társaság, amelynek tőkéje részben az említett állam tulajdonában álló részesedésekből és részben magánrészvényesek részesedéseiből áll.

40 Tehát, mivel az Agusta olyan társaság, amely részben nyitva áll a magántőke előtt, és így megfelel a jelen ítélet 38. pontjában meghatározott feltételnek, kizárt, hogy az olasz állam e társaság felett a saját szervei felett gyakorolthoz hasonló ellenőrzést gyakorolhasson.

41 Ilyen körülmények között, és anélkül, hogy szükséges lenne annak vizsgálata, hogy az Agusta tevékenysége lényeges részét a szerződést kötő közjogi hatóság részére végzi-e, az Olasz Köztársaság érvelését, amely az e társaság és az olasz állam közötti „in-house” kapcsolat fennállásán alapul, el kell utasítani.

– A nemzeti érdek jogos követelményeiről

42 Először is emlékeztetni kell arra, hogy a tagállamok által a nemzeti érdek jogos követelményei keretében elfogadott intézkedések összességükben nem mentesülnek a közösségi jog alkalmazása alól pusztán azért, mert a közbiztonság vagy a nemzetvédelem érdekében születtek (lásd ebben az értelemben a C-186/01. sz. Dory-ügyben 2003. március 11-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-2479. o.] 30. pontját).

43 Ugyanis, amint azt a Bíróság korábban megállapította, a Szerződés a közbiztonságot esetlegesen érintő esetekben alkalmazható eltéréseket ír elő nevezetesen az EK 30., az EK 39., az EK 46., az EK 58., az EK 64., az EK 296. és az EK 297. cikkben, amelyek kivételes és jól körülhatárolt esetekre vonatkoznak. Ebből nem vonható le

az a következtetés, hogy létezne olyan, a Szerződésben benne rejlő általános fenntartás, amely kizár a közösségi jog hatálya alól minden közbiztonság érdekében elfogadott intézkedést. Egy ilyen, a Szerződés rendelkezéseinek meghatározott feltételein kívüli fenntartás létezésének elismerése a közösségi jog kötelező jellegét és egységes alkalmazását veszélyeztetné (lásd ebben az értelemben a 222/84. sz. Johnston-ügyben 1986. május 15-én hozott ítélet [EBHT 1986., 1651. o.] 26. pontját; a C-273/97. sz. Sirdar-ügyben 1999. október 26-án hozott ítélet [EBHT 1999., I-7403. o.] 16. pontját; a C-285/98. sz. Kreil-ügyben 2000. január 11-én hozott ítélet [EBHT 2000., I-69. o.] 16. pontját és a fent hivatkozott Dory-ügyben hozott ítélet 31. pontját).

44 E tekintetben azon tagállam feladata bizonyítani, hogy e mentességek nem lépik túl az említett kivételes esetek korlátait, amely e mentességekre hivatkozni kíván (lásd ebben az értelemben a C-414/97. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 1999. szeptember 16-án hozott ítélet [EBHT 1999., I-5585. o.] 22. pontját).

45 Jelen esetben az Olasz Köztársaság azzal érvel, hogy az Agusta és Agusta Bell helikopterek vásárlása megfelel az EK 296. cikkben és a 93/36 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének b) pontjában meghatározott nemzeti érdek jogos követelményeinek, mivel e helikopterek kettős felhasználású áruk, azaz mind civil, mind katonai célokra egyaránt használhatók.

46 Először is hangsúlyozni kell, hogy az EK 296. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében a tagállamok megtehetik az alapvető biztonsági érdekeik védelme érdekében általuk szükségesnek tartott, fegyverek, lőszer és hadianyagok előállításával vagy kereskedelmével kapcsolatos intézkedéseket; azzal a feltétellel azonban, hogy ezek az intézkedések nem befolyásolják hátrányosan a közös piacon belüli versenyfeltételeket a nem kifejezetten katonai célokra szánt termékek tekintetében.

- 47 Az említett rendelkezés szövegéből megállapítható, hogy a szóban forgó termékeknek kifejezetten katonai célokat kell szolgálniuk. Ebből következik, hogy az olyan felszerelések vásárlása során, amelyek katonai célú felhasználása bizonytalan, szükségképpen be kell tartani a közbeszerzési szerződések odaítélésének szabályait. Helikoptereknek katonai testületek számára civil felhasználás céljából történő beszerzésekor ugyanezen szabályok betartásával kell eljárni.
- 48 Márpedig nem vitatott, hogy a szóban forgó helikopterek, amint azt az Olasz Köztársaság is elismeri, bizonyosan civil célokat és esetlegesen katonai célokat szolgálnak.
- 49 Következésképpen az Olasz Köztársaság nem hivatkozhat jogszerűen az EK 296. cikke (1) bekezdésének b) pontjára – amelyre a 93/36 irányelv 3. cikke utal – a tárgyalásos eljárás alkalmazásának igazolására az említett helikopterek vásárlásával kapcsolatban.
- 50 Másodszor az említett tagállam az Agusta által gyártott helikopterek előállításához szolgáltatott adatok bizalmas jellegére hivatkozik a szerződések e társaságnak tárgyalásos eljárással történő odaítélése igazolásául. E tekintetben az Olasz Köztársaság a 93/36 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének b) pontjára hivatkozik.
- 51 Mindazonáltal meg kell állapítani, hogy az Olasz Köztársaság nem jelölte meg azokat az okokat, amelyek alapján úgy ítéli meg, hogy az Agusta által gyártott helikopterek előállításához szolgáltatott adatok bizalmas jellege kevésbé lenne biztosítva, amennyiben más – akár Olaszországban, akár más tagállamban letelepedett – társaságra bíznák az előállítást.

52 E tekintetben a titoktartási kötelezettség előírásának szükségessége egyáltalán nem zárja ki valamely versenyeztetési eljárás alkalmazását a szerződés odaítélése vonatkozásában.

53 Ennélfogva a szóban forgó helikopterek tárgyalásos eljárás útján történő megvásárlásának igazolására a 93/36 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének b) pontjára történő hivatkozás aránytalannak tűnik az ezek előállításához kapcsolódó bizalmas információk kiszivárgásának megakadályozására irányuló célhoz képest. Az Olasz Köztársaság ugyanis nem bizonyította, hogy e cél nem lett volna elérhető az ugyanezen irányelv által előírt versenyeztetési eljárás keretében.

54 Következésképpen az Olasz Köztársaság nem hivatkozhat jogszerűen a 93/36 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének b) pontjára a tárgyalásos eljárás alkalmazásának igazolására az említett helikopterek vásárlásával kapcsolatban.

– A helikopterflották homogenitásának követelményeiről

55 Az Olasz Köztársaság a tárgyalásos eljárás alkalmazásának igazolásául a 93/36 irányelv 6. cikke (3) bekezdésének c) és e) pontjára is hivatkozik. Álláspontja szerint egyfelől műszaki sajátosságaikra tekintettel a szóban forgó helikopterek előállításával kizárólag az Agustát bízhatták meg, és másfelől szükséges volt helikopterflottája interoperabilitását biztosítani többek között annak érdekében, hogy a logisztikai, működtetési és a pilóták képzésével kapcsolatos költségeket csökkentsék.

56 Ahogy az többek között a 93/36 irányelv tizenkettedik preambulumbekzdéséből következik, a tárgyalásos eljárás kivételes jellegű, és csak a kimerítően felsorolt esetekben lehet alkalmazni. E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy ugyanezen irányelv 6. cikkének (2) és (3) bekezdése kimerítően és kifejezetten sorolja fel azon eseteket, amelyekben lehetőség nyílik a tárgyalásos eljárás alkalmazására (lásd ebben az értelemben a 77/62 irányelvet illetően a C-71/92. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 1993. november 17-én hozott ítélet [EBHT 1993., I-5923. o.] 10. pontját; a 93/36 irányelvet illetően lásd a fent hivatkozott Teckal-ügyben hozott ítélet 43. pontját és a fent hivatkozott Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2005. január 13-án hozott ítélet 47. pontját).

57 A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a közbeszerzési szerződések területén a Szerződés által biztosított jogok érvényesülését biztosító szabályoktól való eltéréseket szigorúan kell értelmezni (lásd a C-57/94. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 1995. május 18-án hozott ítélet [EBHT 1995., I-1249. o.] 23. pontját; a C-318/94. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 1996. március 28-án hozott ítélet [EBHT 1996., I-1949. o.] 13. pontját és a C-394/02. sz., Bizottság kontra Görögország ügyben 2005. június 2-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-4713. o.] 33. pontját). Ennek alapján tehát a tagállamok – anélkül, hogy megfosztanak hatékony érvényesülésétől a 93/36 irányelvet – az ezen irányelvben előírt eseteken kívül nem rendelkezhetnek a tárgyalásos eljárás alkalmazásának lehetőségéről, és az ezen irányelvben kifejezetten meghatározott esetekhez nem kapcsolhatnak új feltételeket az említett eljárás alkalmazásának megkönnyítése érdekében (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2005. január 13-án hozott ítélet 48. pontját).

58 Másfelől emlékeztetni kell arra, hogy valamely eltérés alkalmazását megalapozó különleges körülmények tényleges fennállásának bizonyítása azt terheli, aki ezen eltérésre hivatkozik (lásd a 199/85. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 1987. március 10-én hozott ítélet [EBHT 1987., 1039. o.] 14. pontját és a fent hivatkozott Bizottság kontra Görögország ügyben hozott ítélet 33. pontját).

59 Jelen esetben meg kell állapítani, hogy az Olasz Köztársaság nem bizonyította kellően, hogy miért csak az Agusta által gyártott helikopterek felelhetnek meg az előírt műszaki követelményeknek. Ezenkívül e tagállam a különböző testületei által alkalmazott helikopterek interoperabilitásából származó előnyök hangsúlyozására szorítkozott. Mindazonáltal nem bizonyította, hogy a szállító személyének megváltása miatt mennyiben kényszerülne arra, hogy olyan, eltérő technológiával gyártott felszerelést szerezzen be, amely a működésben és a fenntartásban összeférhetetlenséget vagy aránytalan műszaki nehézségeket okozna.

60 A fentiek összességére tekintettel meg kell állapítani, hogy az Olasz Köztársaság – mivel olyan, már régóta létező és mind a mai napig fenntartott gyakorlatot folytat, hogy az Agusta és Agusta Bell helikoptereknek az olasz állam több katonai és civil testülete igényeinek kielégítése céljából történő beszerzésére irányuló közbeszerzési szerződéseket bármiféle versenyeztetési eljárás nélkül, és különösen a 93/36 irányelvben, és korábban a 77/62 irányelvben előírt eljárások figyelmen kívül hagyásával közvetlenül az Agusta vállalkozásnak ítéli oda – nem teljesítette az ezen irányelvekből eredő kötelezettségeit.

A költségekről

61 Az eljárási szabályzat 69. cikkének 2. §-a alapján a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Mivel az Olasz Köztársaság pervesztes lett, a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell a költségek viselésére.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

- 1) Az Olasz Köztársaság – mivel olyan, már régóta létező és mind a mai napig fenntartott gyakorlatot folytat, hogy az Agusta és Agusta Bell helikoptereknek az olasz állam több katonai és civil testülete igényeinek kielégítése céljából történő beszerzésére irányuló közbeszerzési szerződéseket, bármiféle versenyztetési eljárás nélkül, és különösen az 1997. október 13-i 97/52/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel módosított, az árubeszerzésre irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 1993. június 14-i 93/36/EGK tanácsi irányelvben, valamint korábban az 1980. július 22-i 80/767/EGK tanácsi irányelvvel és az 1988. március 22-i 88/295/EGK tanácsi irányelvvel módosított és kiegészített, az árubeszerzésre irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 1976. december 21-i 77/62/EGK tanácsi irányelvben előírt eljárások figyelmen kívül hagyásával közvetlenül az Agusta SpA vállalkozásnak ítéli oda, – nem teljesítette az ezen irányelvekből eredő kötelezettségeit.

- 2) A Bíróság az Olasz Köztársaságot kötelezi a költségek viselésére.

Aláírások